

Universiteit Utrecht

Stichting Alexander
jongeren actief in
onderzoek en beleid

Proeftuin MEt: hoe kwetsbare jongeren optimaal kunnen profiteren van hun Maatschappelijke
Diensttijd

Masterthesis
Youth, Education and Society (2018 – 2019)
Universiteit Utrecht

Tamana Nazaryar (4015304)

Datum: 23-4-2019

Aantal woorden: 7981

Opdrachtgever: Stichting Alexander

Thesisbegeleider: Dr. Monique van Londen-Barentsen, Universiteit Utrecht

Tweede beoordelaar: Dr. Joyce Endendijk, Universiteit Utrecht

Abstract

The Community service (Maatschappelijke Diensttijd; MDt) is a period for young people to contribute to society on a voluntary basis. However, there is no clear plan yet about what the program will entail. Therefore, this study investigated how the MDt should be given shape to achieve a positive development for vulnerable young people by means of the experimental garden the Social Experience Time (Maatschappelijke Ervaringstijd; MEt) of Stichting Alexander. The content, factors and developmental possibilities of the MEt were examined based on semi-structured interviews with eleven participants involved in the MEt project. The findings showed that the participatory approach of the MEt is innovative because of the degree of management the youth has over their experience. Also, necessary factors (motivation, reflection, guidance and quantity) and additional factors were identified for the MEt. The development opportunities that MEt offers are chances for involvement and participation, competence development, social network, and constructive use of time.

Key words: Community Service, vulnerable youth, Positive Youth Development, volunteering, experimental garden

Samenvatting

De Maatschappelijke Diensttijd (MDt) is een periode waarin jongeren op vrijwillige basis een bijdrage leveren aan de samenleving. Er is echter nog geen vastomlijnd plan over wat het programma zal inhouden. Daarom is aan de hand van de proeftuin de Maatschappelijke Ervaringstijd (MEt) van Stichting Alexander onderzocht, hoe de MDt moet worden vormgegeven om een positieve ontwikkeling bij kwetsbare jongeren te bewerkstelligen. Middels semi-gestructureerde interviews met elf betrokkenen van de proeftuin de MEt is gekeken naar de inhoud, factoren en ontwikkelingsmogelijkheden van de MEt. Uit de bevindingen is naar voren gekomen dat de participatieve aanpak van de MEt vernieuwend is door de mate van regie die de jongeren hebben over hun ervaring. Tevens kwamen noodzakelijke factoren (motivatie, reflectie, begeleiding en kwantiteit) en aanvullende factoren (tijd en match met de organisatie) voor de MEt naar voren. De ontwikkelingsmogelijkheden die MEt biedt zijn kansen voor betrokkenheid en participatie, competentie ontwikkeling, sociaal netwerk, en constructieve tijdsbesteding.

Sleutelwoorden: Maatschappelijke Diensttijd, kwetsbare jongeren, Positive Youth Development, vrijwilligerswerk, proeftuin

Proeftuin MEt: hoe kwetsbare jongeren optimaal kunnen profiteren van hun Maatschappelijke Diensttijd

De Rijksoverheid (2018) wil van Nederland een sterke samenleving maken, waarbij mensen rekening met elkaar houden en er ruimte is voor ontwikkeling (ZonMw, 2018). Ook jongeren kunnen bijdragen aan een sterkere samenleving. Vanuit die gedachte heeft het kabinet Rutte III de Maatschappelijke diensttijd (MDt) bedacht (Rijksoverheid, 2018; ZonMw, 2018). De MDt is een periode waarin jongeren op vrijwillige basis een bijdrage leveren aan de samenleving (Rijksoverheid, 2018). Er is echter nog geen vastomlijnd plan over wat het programma precies zal inhouden (ZonMw, 2018). In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport faciliteert ZonMw hiervoor verschillende *proeftuinen* in het Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd. Deze experimenten hebben als doel jongeren aantrekken die zich nog niet maatschappelijk inzetten en/of jongeren te stimuleren dit meer te doen (Rijksoverheid, 2018). Op basis van de ervaringen van de proeftuinen bepaalt het kabinet hoe de MDt vorm gaat krijgen (ZonMw, 2018).

Stichting Alexander, een landelijk instituut voor jeugdparticipatie en participatief onderzoek, organiseert een proeftuin voor een participatieve aanpak met de doelgroep *kwetsbare jongeren*, die zelf de regie krijgen over de vormgeving van hun MDt (Stichting Alexander, 2018). Met de proeftuin, de Maatschappelijke Ervaringstijd (MEt), wil Stichting Alexander in 4 regio's kwetsbare jongeren een steun in de rug geven om een positieve ontwikkeling te realiseren en betere kansen voor de toekomst (Stichting Alexander, 2018).

Het doel van dit onderzoek is in kaart te brengen hoe de MDt vormgegeven kan worden om een positieve ontwikkeling onder kwetsbare jongeren te bevorderen. De onderzoeksvraag hierbij is: *hoe kunnen kwetsbare jongeren optimaal profiteren van de MEt?* Hiervoor zijn de volgende deelvragen geformuleerd: 1). *Waarin onderscheidt een MEt zich van andere vergelijkbare vormen van vrijwilligerswerk?* 2). *Welke factoren van de MEt dragen bij aan een positieve ontwikkeling voor kwetsbare jongeren?* 3). *Hoe kan de MEt een positieve ontwikkeling bevorderen bij kwetsbare jongeren?*

Theoretisch kader

Kwetsbare jongeren

Activering van burgers tot maatschappelijke deelname is een van de speerpunten van de zogeheten participatiesamenleving in Nederland (Ministerie van BZK, 2013). Dit is een samenleving waarin iedereen die dat kan, verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven, al dan niet met steun uit de omgeving. Deze actieve houding in de maatschappij wordt ook van jongeren verwacht omdat vrijwillige inzet van jongeren niet alleen waardevol is voor de gemeenschap, maar ook voor hun eigen positieve ontwikkeling (Van Goethem, 2014). De samenleving is echter vaak onvoldoende gericht op inclusie van kwetsbare burgers, waaronder kwetsbare jongeren (Dudevszky & Witte, 2017; Oldenhuis, Holwerda, Polstra & Brouwer, 2016).

Deze studie definieert “*kwetsbare jongeren*” als jongeren waarbij minimaal vier risicofactoren zich voordoen (Van den Broek, Kleijnen, & Bot, 2012). Indien vier of meer risicofactoren zich voordoen, is er meer dan 30 procent kans op ongunstige ontwikkelingsuitkomsten, waaronder psychische – en gedragsproblemen, delinquentie en/of een ongunstige intelligentie ontwikkeling (Van den Broek et al., 2012). Deze risico’s kunnen een combinatie omvatten van demografische kenmerken, interpersoonlijke relaties, sociale en emotionele steun, alsmede de beschikbaarheid van middelen, persoonlijke kenmerken en structurele factoren (Mechanic & Tanner, 2007). Voorbeelden hiervan zijn armoede, psychiatrische problemen en verstoorde hechtingspatronen (Van den Broek et al., 2012).

Omdat kwetsbare jongeren veel risico’s lopen, zijn programma's meestal gericht op het oplossen van problemen (Benson, Scales, Hamilton, & Sesma, 2006; Case, 2006; Roth, Brooks-Gunn, Murray, & Foster, 1998). Als gevolg van deze risicobenadering worden de kwetsbare jongeren vaak alleen gestigmatiseerd of betrokken bij corrigerende initiatieven (Case, 2006), waardoor potentieel en capaciteiten bij jongeren over het hoofd worden gezien (Lerner et al., 2005). Daarom is er in de afgelopen jaren meer belangstelling gekomen voor positieve ontwikkelingsprogramma's voor jongeren, met een focus op talenten, interesses en mogelijkheden voor een sterkere en betere ontwikkeling (Lerner et al., 2005; Sanders, Munford, Thimasarn-Anwar, Liebenberg & Ungar, 2015). Deze focus zorgt voor een toename in beschermende factoren. Dit zijn voorwaarden of eigenschappen van individuen, families, gemeenschappen of de samenleving die bijdragen aan een positieve ontwikkeling en tegenwicht bieden aan de risico’s waaraan jongeren worden blootgesteld (Catalano, Berglund, Ryan, Lonczak & Hawkins, 2004).

Nauw verbonden met de begrippen risico en bescherming is het concept *veerkracht*. Dat is het vermogen tot succesvolle aanpassing in aanwezigheid van risico’s of tegenslagen (Masten, 2014). Volgens Masten is veerkracht een normaal fenomeen dat iedereen bezit. Er zijn verschillende factoren belangrijk om ruimte te geven voor de aanwezige veerkracht in de jeugd. Deze factoren zijn: (1) een verbinding met een competente en verzorgende volwassene in de familie of gemeenschap, (2) cognitieve en zelfregulerende vaardigheden, (3) een positief zelfbeeld en (4) de motivatie om effectief te zijn in de omgeving. Als deze factoren afwezig zijn komt de veerkracht van jongeren onder druk te staan. Wanneer deze factoren aanwezig zijn en worden gestimuleerd, dan krijg het aanpassingsvermogen de ruimte en kunnen jongeren zich positief ontwikkelen ondanks de uitdagingen die ze tegenkomen (Masten, 2014).

Vrijwilligerswerk

Vanwege de vernieuwende aard van de MDt is voor literatuuronderzoek naar belangrijke theoretische concepten hoofdzakelijk gebruikt gemaakt van de volgende termen: “*vrijwilligerswerk*”, “*maatschappelijke stage*”, “*community service*” en “*service learning*”.

Vrijwilligerswerk wordt doorgaans gedefinieerd als activiteiten binnen een organisatie, samenleving of club, die bedoeld zijn om een positieve bijdrage te leveren aan het milieu, individuen, groepen mensen of de samenleving als geheel, zonder geld te ontvangen (kleine vergoedingen

daargelaten) (Van Goethem et al., 2012). Vrijwilligerswerk omvat een variëteit aan verschijningsvormen die gekenmerkt wordt door vier dimensies: (1) de mate van betaling: van geen beloning tot geldelijke beloning, (2) de mate van verplichting: van geen verplichting tot afdwingen, (3) de mate van structuur of organisatie: van georganiseerd verband tot individuele initiatieven en (4) de mate van afstand of externe gerichtheid: van gericht op anderen of de bredere samenleving tot gericht zijn op het eigenbelang (Meijs, 2010).

De *maatschappelijke stage* is een stage voor scholieren uit het voortgezet onderwijs, waarbij scholieren verplicht onbetaald vrijwilligerswerk doen, om kennis te maken met het dragen van verantwoordelijkheid voor maatschappelijke belangen (Bekkers, Spenkelink, Ooms & Immerzeel, 2010). *Community service* is ook onbetaald vrijwilligerswerk ten behoeve van de gemeenschap, dit gebeurt niet altijd op vrijwillige basis (Kuperminc, Holditch, & Allen, 2001). *Community service* kan om verschillende redenen worden uitgevoerd. Voorbeelden zijn: een vereiste voor het staatsburgerschap of school of een vervanging van strafrechtelijke sancties. *Service-learning* is een onderwijsvorm waarin dienen, reflecteren en leren centraal staan (Eyler, 2002). Studenten dienen de maatschappij door zich in een gemeenschap te engageren en daarbij op gestructureerde wijze te reflecteren op hun ervaringen, om te leren op academisch, maatschappelijk en persoonlijk vlak (Eyler, 2002).

De vraag is hoe MDt/MEt in verhouding staat tot deze vormen van vrijwilligerswerk. De MDt is een periode waarbij jongeren zich vrijwillig inzetten, met als doel jongeren meer maatschappelijk te laten participeren (Rijksoverheid, 2018). Daarentegen is de proeftuin MEt een periode voor kwetsbare jongeren om zich vrijwillig in te zetten, met als doel een positieve ontwikkeling te realiseren en betere kansen voor de toekomst (Stichting Alexander, 2018). In tegenstelling tot de *maatschappelijke stage* en *service-learning* is *community service* niet per definitie onderdeel van het curriculum. Volgens de theorie is *community service* dus het meest vergelijkbaar met de MDt/MEt. Echter is de MEt ook vergelijkbaar met *service-learning*, in zoverre dat beide vormen van vrijwilligerswerk de ontwikkeling centraal stellen. Nieuw aan de MEt is de participatieve aanpak van de MEt waarbij de jongeren de regie hebben over hun traject.

Positieve effecten. Meerdere studies tonen aan dat *community service* en *service-learning* positieve effecten hebben op de persoonlijke, sociale, academische en maatschappelijke groei van jongeren (Van Goethem, 2013; Kuperminc et al., 2001). Drie meta-analyses bieden hiervoor ondersteuning (Celio, Durlak, & Dymnicki, 2011; Conway, Amel & Gerwien, 2009; Novak, Markey, & Allen, 2007). De bevindingen van deze analyses suggereren dat *community service* en *service-learning* jongeren kunnen stimuleren tot betrokkenheid bij het publieke domein. Tevens leidt maatschappelijke inzet tot betere prestaties in het academische domein (zoals betere schoolcijfers en verhoogde motivatie), het persoonlijke domein (gericht op identiteitsontwikkeling) en het sociale domein (door de houding van jongeren tegenover anderen en hun morele ontwikkeling) (Conway et al., 2009). Het bewijs voor deze positieve effecten is echter niet sluitend (Van Goethem, 2014). Er is vaak

een statistische correlatie gevonden, die niet perse duidt op een causaal verband (Borgonovi, 2008; Dolan, Peasgood & White, 2008; Kuperminc et al., 2001; Thoits & Hewitt, 2001).

Community service en *service-learning* plaatsen jongeren in nieuwe situaties en maatschappelijke contexten (Hart, Matsuba & Atkins, 2014). Hierin kunnen zij verschillende gedragingen en vaardigheden leren, toepassen en oefenen. Daarbij kunnen jongeren zich bezighouden met maatschappelijke problemen en de daarbij horende verschillende perspectieven, waarden en gedragingen. Zodoende leren jongeren over zichzelf, anderen, verantwoordelijkheid voor de samenleving en stimulerende gerelateerde attitudes en gedragingen (Hart et al., 2014).

Welke factoren van MDt/MEt kunnen bijdragen aan een positieve ontwikkeling voor kwetsbare jongeren?

Vrijwilligerswerk is in de regel meer gericht op en toegankelijk voor jongeren die een netwerk hebben, goed kunnen structureren en hoofdelementen van het leven (wonen, school/werk, relaties) goed op orde hebben (Bekkers, 2004). Daarom is weinig bekend over het betrekken van kwetsbare jongeren in programma's op vrijwillige basis (Bekkers, 2004).

De vraag is welke factoren gewenst of noodzakelijk zijn om een positieve ontwikkeling van kwetsbare jongeren te stimuleren via MDt/MEt. *Motivatie, reflectie, begeleiding* en *kwantiteit* zijn veelbesproken kenmerken die essentieel zijn voor programma's met betrekking tot *community service, service-learning* of andere vormen van vrijwilligerswerk (Kuperminc et al., 2001; van Goethem, 2014). Deze factoren worden nader besproken.

Motivatie. Er zijn uiteenlopende motieven voor het doen van vrijwilligerswerk: de wens om te helpen, je nuttig te voelen, plichtsbesef, persoonlijke ontwikkeling, vaardigheden leren, carrière motieven, vrijetijdsbesteding en sociale contacten opdoen (Karl, Peluchette & Hall, 2008). De motivatie om vrijwilligerswerk te doen kan worden beschreven aan de hand van de Self Determination Theory (SDT) (Ryan & Deci, 2000) (Haivas, Hofmans & Pepermans 2012; Bidee et al., 2013). De SDT benadrukt een onderscheid tussen twee belangrijke soorten motivatie: intrinsieke en extrinsieke motivatie. Intrinsieke motivatie ontstaat in en/of is gelegen binnen een persoon. Een intrinsiek gemotiveerde persoon doet een taak omdat hij of zij gemotiveerd is door de taak zelf (Ryan & Deci, 2000). Gedrag gebaseerd op intrinsieke motivatie resulteert in de meest wenselijke uitkomsten zoals doorzettingsvermogen en hoge prestatie kwaliteit (Baard, Deci & Ryan, 2004) en verwezenlijking van doelen (Sheldon & Elliot, 1998). Extrinsiek gemotiveerd gedrag is veroorzaakt en "gecontroleerd" door externe oorzaken zoals het verkrijgen van een beloning, erkenning, waardering of loopbaanperspectief (Ryan & Deci, 2000).

Door in te spelen op drie basisbehoeften van jongeren, autonomie, competentie en relatie/verbinding, kan de intrinsieke motivatie bevorderd worden (Ryan & Deci, 2000). Autonomie geeft jongeren de vrijheid een activiteit naar eigen inzicht en wensen in te vullen (Ryan & Deci, 2000). Dit bevordert betere resultaten bij kwetsbare jongeren (Duncan & Miller 2000). Daarbij is het belangrijk voor jongeren het gevoel te hebben dat zij weten wat ze moeten doen en het vertrouwen hebben hiertoe

in staat te zijn (Ryan & Deci, 2000). Overigens is de relatie van de jongere met de betrokkenen bij en de inhoud van een vrijwilligerservaring belangrijk (Ryan & Deci, 2000). Relaties kunnen nieuwe netwerken openen en bieden mogelijkheden voor verbindingen die grote invloed hebben op de uitkomsten op volwassen leeftijd (Schofield & Beek, 2009). Deze factoren verbeteren ook de veerkracht (Schofield & Beek, 2009).

Reflectie. Reflectie wordt gezien als een factor die een beslissende rol speelt in het leerpotentieel van vrijwilligerswerk (Kuperminc et al., 2001; Ogden & Claus, 2006, Van Goethem et al., 2014). Reflectie verwijst naar de gestructureerde beschouwingen van de vrijwilligerservaring, dit kan ondersteuning bieden bij de vertaling van de ervaring naar blijvende voordelen in de persoonlijke ontwikkeling (Ogden & Clause, 2006).

Frequente reflectie kan in meerdere fasen van de *community service* voordelen met zich meebrengen (Van Goethem, 2014). Ten eerste is reflectie vóór jongeren van start gaan met de *community service* cruciaal om inzicht te verkrijgen op verwachtingen en veronderstellingen. Zo kunnen ze zich voorbereiden op nieuwe ervaringen en de complexe kwesties die hiermee gepaard gaan (Eyler, 2002). Vervolgens is reflectie tijdens het proces belangrijk, omdat dit het mogelijk maakt reflectie direct te koppelen aan ervaringen uit de *community service*. Denken en handelen zijn in deze periode sterk verbonden (Eyler, 2002). Ten slotte is reflectie achteraf belangrijk, zodat jongeren onderzoeken en integreren wat ze hebben geleerd (Eyler, 2002; Ogden & Clause, 2006). De vorm van reflectie kan ook de effecten van *community service* beïnvloeden, zoals schrijven (Steinke, Fitch, Johnson & Waldstein, 2002), discussiëren of een combinatie van reflectievormen zoals verbale, geschreven en artistieke en non-verbale reflectievormen (Billig & Weah, 2008). Tevens kan het bespreken van ervaringen met leeftijdgenoten en/of docenten de effecten versterken (Steinke et al., 2002), omdat jongeren alternatieve standpunten krijgen die hen kunnen stimuleren om kritischer en intensiever te reflecteren (Eyler, 2002).

Mogelijkheden tot reflectie kunnen voor kwetsbare jongeren veel positieve uitkomsten opleveren zoals het bevorderen van het kritisch denkvermogen, zelfontdekking, probleemoplossend vermogen en interpersoonlijke ontwikkeling (Kelley, Cunningham & Branscome, 2015). Met name met reflectief schrijven kan een ruimte gecreëerd worden voor de jongere om uitdagingen te verwerken. Een begeleider kan de ontwikkeling stimuleren (Kelley et al., 2015).

Begeleiding. Adequate begeleiding is belangrijk bij *community service* en *service-learning* om de gewenste ontwikkelingsdoelen te behalen (Kuperminc et al., 2001; Tannenbaum & Berrett, 2005). Hier zijn echter wel bepaalde vaardigheden en kennis voor nodig (Tannenbaum & Berrett, 2005).

Er is weinig bekend over de begeleiding die kwetsbare jongeren wensen en nodig hebben bij vrijwillige inzet. Daarom is voor theoretische concepten gekeken naar de begeleiding van kwetsbare jongeren bij arbeidstoeliding.

Kwetsbare jongeren ondervinden vaak op meerdere domeinen problemen (Walz, van Ommeren, Stroeker, Bokdam & Bourdrez, 2011). De groep is zeer divers, en hun vragen en problemen

zijn veelal breed en domeinoverstijgend. Deze diversiteit aan problematiek van kwetsbare jongeren vraagt om maatwerk. Een goede methode om dit te realiseren is via een individuele begeleider die de aanpak kan afstemmen op de specifieke behoeftes, belemmeringen en sterke punten van de kwetsbare jongeren in kwestie. Bovendien vormt maatwerk een positieve benadering, omdat het de mogelijkheden van de jongere als uitgangspunt neemt en de jongere de zeggenschap geeft over steun en hulp (Walz et al., 2011).

Kwantiteit. Er is bewijs voor een positieve associatie tussen de kwantiteit van vrijwilligerswerkervaringen en de omvang van positieve uitkomsten (Billig, 2009; Hecht, 2003; Van Goethem et al., 2014). Deze relatie is echter niet in alle studies gevonden (Conway et al., 2009). Met andere woorden: hoe vaak jongeren deze ervaringen hebben gehad, zou bepalend kunnen zijn voor de grootte van het effect op de ontwikkeling. De kwantiteit kan uitgedrukt worden in frequentie (het aantal ervaringen), duur (het aantal weken) en intensiteit (aantal geconcentreerde blokken van tijd) van de activiteiten (Conway et al., 2009). Het is onbekend of en in hoeverre dit voor kwetsbare jongeren geldt.

Hoe kan de MEt een positieve ontwikkeling bevorderen bij kwetsbare jongeren?

Programma's gebaseerd op de Positive Youth Development (PYD)-benadering richten zich op het versterken van de kracht van jongeren, het creëren van een betrokken en ondersteunende context, en het bieden van mogelijkheden voor bi-directionele, constructieve interacties (Lerner et al., 2005; Sanders et al., 2015). In een review studie is bij 77 interventies die voldoen aan de criteria van PYD programma's onderzocht welke interventies de beste resultaten geven op de bevordering van een positieve ontwikkeling van jongeren (Catalano et al., 2004). Effectieve interventies bleken vijf gemeenschappelijke componenten te bevatten. Allereerst draagt *competentieontwikkeling* (sociaal, emotioneel en gedragsmatig) bij aan schoolsucces, prosociaal gedrag en positieve relaties. Ten tweede bevordert het geloof in *persoonlijke effectiviteit* het zelfbeeld van jongeren, waardoor ze hogere doelen stellen en meer motivatie hebben om deze doelen te bereiken. Ten derde is *het beïnvloeden van duidelijke standaarden voor gedrag uitgedragen door het netwerk* belangrijk: om sociaal gedrag te versterken, is het van groot belang dat jongeren erkenning en waardering krijgen voor positief gedrag. Ten vierde *het bevorderen van gezonde binding met volwassenen, leeftijdsgenoten en jongere kinderen*: sociale steun kan een belangrijke bijdrage leveren aan het welbevinden van kinderen. Ten vijfde, *het bieden van kansen voor participatie en betrokkenheid*, waarbij de jongeren erkenning krijgen voor hun inzet (Catalano et al., 2004). Volgens Larson (2000) zijn probleemgedragingen bij jongeren namelijk te herleiden tot het gebrek aan mogelijkheden voor betrokkenheid bij positieve activiteiten. De mate waarin jongeren hun inspanningen als betekenisvol beschouwen is belangrijk en kan de bijdrage van maatschappelijke participatie aan de persoonlijke ontwikkeling bepalen. Een taak of activiteit is betekenisvol, wanneer het een positief belang of waarde heeft voor de betrokkene (Maton, 1990).

Met de PYD-benadering kunnen kwetsbare jongeren zich positief ontwikkelen (Eccles, Barber, Stone, & Hunt, 2003; Heinze, 2013) omdat de benadering jongeren aanmoedigt om *personal agency* te beoefenen. Dit is de capaciteit om doelgericht en intentioneel het eigen leven en de eigen

levensomstandigheden te beïnvloeden (Scales, Benson & Mannes, 2006). Daarbij moedigt de nadruk op *empowerment* beoefenaars aan om actief gebruik te maken van de capaciteiten, competenties en middelen van jongeren terwijl de risico's en uitdagingen worden aangepakt (Munford & Sanders, 2015; Ungar, Liebenberg, Dudding, Armstrong & Van de Vijver, 2013). Bovendien, past de *ecologische nadruk* van de PYD-benadering zich aan, aan de bijzonderheden en context van de jongeren en hun familie, waardoor de kans groter wordt dat interventies zinvol en relevant zijn (Ungar et al., 2013).

Huidig onderzoek

Het onderhavige onderzoek is uitgevoerd in het kader van de door Stichting Alexander georganiseerde proeftuin. Het doel van dit onderzoek is in kaart brengen hoe de MDt vormgegeven moet worden om een positieve ontwikkeling onder kwetsbare jongeren te bevorderen. De toegevoegde waarde van dit onderzoek ligt in de te verkrijgen inzichten met betrekking tot de effecten van maatschappelijke participatie op de ontwikkeling van kwetsbare jongeren. Er is tot op heden weinig bekend over de mogelijke positieve effecten van vrijwilligerswerk op de ontwikkeling van kwetsbare jongeren, omdat vrijwilligerswerk in de regel meer gericht is op en toegankelijk is voor jongeren in het “maatschappelijke midden” (Bekkers, 2004) en de at-risk benadering een lange tijd de overhand had bij kwetsbare jongeren (Lerner et al., 2005).

De volgende onderzoeksvraag staat centraal: *hoe kunnen kwetsbare jongeren optimaal profiteren van de MEt?* Deze vraag is opgedeeld in de volgende deelvragen: Voor deelvraag 1). “*Waarom onderscheidt een MEt zich van andere vergelijkbare vormen van vrijwilligerswerk?*” wordt verwacht dat de participatieve opzet van de MEt vernieuwend is maar vooraf kan niet gesteld worden in hoeverre. Voor deelvraag 2). “*Welke factoren kunnen bijdragen aan een positieve ontwikkeling voor kwetsbare jongeren?*” wordt gekeken naar welke factoren bepalend zijn voor het bewerkstelligen van een positieve ontwikkeling. De verwachting is dat (intrinsieke) *motivatie* naar voren zal komen als noodzakelijke factor, aangezien gedrag dat is gebaseerd op intrinsieke motivatie resulteert in de meest wenselijke uitkomsten (Baard et al., 2004; Sheldon & Elliot, 1998). Daarnaast *reflectie* omdat het fundamenteel is voor het leerpotentieel van vrijwilligerswerk (Kuperminc et al., 2001, Ogden & Claus, 2006). Ook *begeleiding* omdat specifieke kennis en vaardigheden nodig zijn voor de ontwikkeling bij een *community service* of *service-learning* ervaring (Kuperminc et al., 2001; Tannenbaum & Berrett, 2005). Tenslotte zal de *kwantiteit* van de ervaring een rol spelen, omdat dit volgens de literatuur bepalend is voor de grootte van het effect op de ontwikkeling (Conway et al., 2009). Voor deelvraag 3). “*Hoe kan de MEt een positieve ontwikkeling bevorderen bij kwetsbare jongeren?*” wordt er gekeken naar welke kansen aangeboden worden voor kwetsbare jongeren om een positieve ontwikkeling te bewerkstelligen. De verwachting is dat de MEt ontwikkelingscomponenten van de PYD-benadering bevat, die naar voren zullen komen; vooraf kan niet gesteld worden welke componenten dit zijn.

Methode

Design en procedure

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is een kwalitatieve, exploratieve onderzoeksmethode gekozen. Er zijn semi-gestructureerde interviews gehouden bij deelnemende jongeren en professionals. Voor het werven van deze 11 participanten is gebruik gemaakt van een gelegenheidssteekproef (Baarda et al., 2013); de participanten zijn allemaal betrokken in de proeftuin Maatschappelijke Ervaringstijd (MEt; Stichting Alexander, 2018) van Stichting Alexander en direct of via een tussenpersoon benaderd. De jongeren maakten deel uit van de regionale werkgroepen en de landelijke stuurgroep, dit was hun MEt-traject. De regionale werkgroepen zijn opgesteld om uitvoeringsplannen per regio vorm te geven. De landelijke stuurgroep is samengesteld voor de aansturing van de proeftuin, en de afstemming en bundeling van de vier regionale uitvoeringsplannen. Voorafgaand aan de interviews is via actieve consent toestemming aan de onderzoeker gegeven om hetgeen gezegd is tijdens de gesprekken te mogen gebruiken voor wetenschappelijke publicaties.

Participanten

In totaal namen elf participanten deel aan het onderzoek. Er zijn in totaal 21 jongeren benaderd, waarvan er zeven bereid waren om mee te doen. Deze jongeren waren tussen de 16 en 27 jaar oud met problemen in verschillende domeinen; jeugdhulp (n=3), lichamelijke beperkingen (n=1) en risicjongeren (n=3). Er is gestreefd naar diversiteit in achtergrond van de jongeren om de inhoudelijke generaliseerbaarheid van de resultaten te vergroten. Tevens hebben vier professionals deelgenomen aan het onderzoek; een projectleider (n=1) en projectmedewerkers (n=2) van Stichting Alexander, en een jongerenwerker (n=1).

Meetinstrument

De onderzoeksinstrumenten zijn ontworpen aan de hand van de bestudeerde literatuur. Voor deelvraag 1 stond de *ervaring met eerder vrijwilligerswerk, een participatieve aanpak, eigen regie en de definitie van de MEt* centraal. Voor deelvraag 2 is gevraagd naar de theoretische concepten, *motivatie, reflectie, begeleiding en kwantiteit*. Daarbij kregen de participanten ruimte voor eigen inbreng van belangrijke factoren. Overigens is voor deelvraag 3 gevraagd naar de *voorwaarden en verwachtingen* van werkzame elementen van de MEt. Bij de interviews zijn de jongeren ook over de doelgroep bevraagd omdat drie participanten ervaringsdeskundigen waren en daarom ervaring hebben met zich inzetten voor de doelgroep. Tevens is de interne validiteit van deze studie versterkt doordat er ruimte was voor de respondenten om vanuit eigen perspectief relevante informatie te delen en door het gebruik van verschillende interviewtechnieken zoals doorvragen.

Data analyse

De interviews zijn met toestemming van de participanten opgenomen met een voicerecorder en vervolgens getranscribeerd. Het coderen heeft plaatsgevonden in meerdere fases met behulp van het digitale programma Nvivo 11. Hierbij is gebruik gemaakt van de onderzoeksprocedure van Boeije (2010). Allereerst is er open gecodeerd, waarbij relevante fragmenten zijn toegewezen aan een passend dealthema, zoals bijvoorbeeld "*participatie*" of "*empowerment*". Dit proces is herhaald totdat er geen nieuwe onderwerpen naar voren kwamen. Vervolgens is er axiaal gecodeerd waarbij codes zijn

samen gevoegd, overlappen zijn verwijderd en veranderingen zijn aangebracht ter verduidelijking. Tenslotte, is er selectief gecodeerd, waarbij de gevonden concepten zijn uitgewerkt tot een theorie. Aan de hand van constante vergelijking is de samenhang tussen codes geanalyseerd. Zoals bijvoorbeeld de rol van de *begeleiding* bij *motivatie* en *reflectie*.

Resultaten

Waarin onderscheidt een MEt zich van andere vergelijkbare vormen van vrijwilligerswerk?

Doel en context. Volgens de professionals zit er een verschil in het doel van de MDt en de MEt. De MDt heeft als doel jongeren meer maatschappelijk te laten bijdragen en participeren. Daarnaast kunnen jongeren zich hierdoor ontwikkelen. Dit sluit volgens hen aan op de algemene insteek van vrijwilligerswerk. De MEt heeft daarentegen als doel een positieve ontwikkeling bij kwetsbare jongeren te realiseren.

De MEt is participatief vormgegeven, waarbij de jongeren zelf de regie hebben over de invulling van hun traject. Daarom zijn de ontwikkeling en vastgestelde doelen van de jongeren zelf het belangrijkste volgens alle participanten. De jongeren mogen kiezen wat zij willen doen, zoals een festival organiseren, in een bejaardentehuis werken of boksles geven. Vervolgens bezien de betrokkenen of dit mogelijk is. Deze participatieve aanpak is daarom vernieuwend op het gebied van vrijwilligerswerk en besteedt aandacht aan *empowerment*, *participatie*, *positieve relaties* en *positieve begeleiding*.

Eigen regie. Doordat jongeren de vrijheid hebben om zelf invulling te geven aan hun traject, creëert dat volgens de professionals en jongeren een *ruimte om te ontdekken* wat jongeren belangrijk vinden. Jongere 1 gaf aan: “Naar mijn idee ken ik genoeg jongeren die niet weten wat zij willen en toch dingen willen uitproberen. Ze zitten echt met buikpijn, omdat ze niet weten wat ze straks moeten. Dan is dit een mooie kans om daar toch naar te gaan kijken”. Professional 1 merkte op dat het vernieuwend is dat jongeren deze mate van vrijheid krijgen. Volgens hem is dat nu mogelijk door de faciliteiten en middelen die aangeboden worden om te experimenteren: “Alleen met de MEt kunnen we nu, omdat we de faciliteiten en middelen hebben een stap verder gaan en zeggen: we perken je niet in met een heel strak kader, maar bedenk zelf eens binnen welke kaders en met welke kernelementen je zo'n experiment zou willen gaan doen. En daardoor ontdekken ze van alles van zichzelf [...]”. Echter, volgens de professionals beïnvloeden perspectieven van de samenleving jongeren, met name de gedachte dat vrijwilligerswerk gefocust hoort te zijn op “goed doen” voor een ander. Dit zou een risico kunnen vormen, omdat kwetsbare jongeren bewijsdrang ervaren vanuit de maatschappij en daardoor niet de kans grijpen om te ontdekken wat zij zelf willen. De jongeren gaven aan de vrijheid die ze krijgen als erg positief te ervaren. Af en toe vinden ze het wel lastig om te bedenken of uitdrukken wat ze willen, of hoe ze dit moeten uitvoeren.

Welke factoren kunnen bijdragen aan een positieve ontwikkeling voor kwetsbare jongeren?

Er zijn verschillende factoren uit de interviews naar voren gekomen die kunnen bijdragen aan het succes van een MEt. Deze factoren zijn onderverdeeld in noodzakelijke factoren: de *motivatie*, *reflectie*, *begeleiding*, *kwantiteit* en aanvullende factoren.

Motivatie. Alle participanten gaven aan dat motivatie een belangrijke voorwaarde is voor een succesvolle MEt. De meest voorkomende motivaties van de jongeren om mee te doen aan de MEt waren: maatschappelijke inzet, ontwikkeling van interesses, sociale ontwikkeling en participatief werken.

De jongeren gaven aan dat intrinsieke motivatie aanwezig moet zijn om een positieve ontwikkeling te bewerkstelligen, omdat ze dan het belang van hun traject inzien. Externe motivatie kan echter als een hulpmiddel worden gebruikt om te motiveren. Zo gaven de jongeren aan het belangrijk te vinden dat de MEt iets oplevert, daarom is erkenning, waardering en een vrijwilligersvergoeding motiverend. Tegelijkertijd gaven vier jongeren aan dat veel kwetsbare jongeren niet mee zouden doen aan de MEt omdat dit niet genoeg voor hen zou zijn.

Zowel de professionals als jongeren gaven aan dat intrinsieke motivatie getriggerd kan worden. Ter illustratie een voorbeeld van professional 1: *“Er is in principe niemand in staat om iemand anders te motiveren. Waar je wel toe in staat kunt zijn is de aanwezige motivatie in iemand anders wakker maken of meer voor het voetlicht laten komen”*. Deze motivatie kan volgens beide partijen het best getriggerd worden door een bekende, iemand die een inschatting kan maken van de wensen en verwachtingen van de jongere, zoals een jongerenwerker, vriend(in) of rolmodel. De jongeren gaven aan dat de band met de medewerkers van Stichting Alexander of hun jongerenwerker de reden was dat zij aan het MEt meededen. Daarbij blijkt eigen regie ook ten goede van de motivatie van jongeren te komen, zoals jongere 2 toelicht: *“Ik vind het zelf gewoon hartstikke fijn als ik dingen zelf kan doen. Als ik dingen zelf mag bepalen. En niet naar mijn hoofd gegooid krijg, dat ik iets moet doen.”*

Reflectie. Volgens zowel de jongeren als professionals is reflectie een cruciaal onderdeel om een ontwikkeling door te maken. Dit komt doordat er dan een koppeling gemaakt wordt tussen kennis en praktijk. Meerdere jongeren gaven aan vaker na te denken over wat ze hebben geleerd bij verschillende processen, maar het lastig te vinden om tot inzichten te komen. Derhalve is volgens hen hulp van de begeleider nodig bij reflectie, het liefst in dialoogvorm. Juist vanwege de essentie van de MEt leek het hen prettig om stil te staan bij het nut en belang van hun traject. Ter toelichting een citaat van jongere 3: *“Dat de jongere echt een inzicht heeft van wat heb ik nou gedaan en wat kan er beter. En dat die dadelijk ook ontdekt ‘wat zijn mijn interesses en waar wil ik heen met mijn leven’, ik denk dat dat echt belangrijk is”*. De meeste jongeren gaven aan dat het handig is om regelmatig te reflecteren, in samenspraak met de begeleider.

Begeleiding. Volgens de participanten heeft begeleiding een cruciale rol binnen het project in verband met de participatieve werkwijze en de doelgroep.

De professionals gaven aan dat een participatieve werkwijze met name de *empowerment* van jongeren versterkt. De begeleiding speelt hierin een doorslaggevende rol, omdat zij beslissen te *vertrouwen* in het kunnen van de jongere. Dit maakt de participatieve aanpak volgens twee professionals ook lastig, omdat ze een balans moeten vinden in het geven van vrijheid en structuur; ter illustratie een citaat van professional 2: *“Dat is wel iets waar ik zelf ook nog mee zit. Ik denk dat het iets te maken*

heeft met ervaring in het vak. Want enerzijds proberen we ze heel veel vrijheid te geven, maar ik vraag me af in hoeverre je het helemaal vrij moet laten en er ook nog behoefte aan structuur is”. Drie professionals gaven aan dat het een kwestie van *ervaring* is waarbij de begeleider aanvoelt wanneer ze interveniëren in het leerproces of wanneer de uitdaging te groot wordt voor de jongere. Daarbij gaven de professionals aan dat het bij een participatieve aanpak belangrijk is om de jongeren te ondersteunen in wat zij willen, zodat zij zich hier zeker in voelen. Alle jongeren gaven aan dat ze het vertrouwen van de begeleiding als erg positief ervaren. Het zorgt voor een wederzijds vertrouwen, wat bevorderlijk is voor de relatie. Dit creëert ruimte om te groeien en is goed voor het zelfbeeld van de jongeren.

Tevens gaven alle jongeren aan dat een *individuele benadering* gewenst is, omdat ze veel te maken hebben gehad met generalisering. Maatwerk is nodig, waarbij voorop staat dat mét de jongere wordt gepraat over de verwachtingen en wensen betreffende de begeleiding. Daarbij is *kennis* van de doelgroep volgens hen een vereiste. Kwetsbare jongeren hebben volgens hen behoefte aan betrokkenheid en begrip van hun leefwereld. Ze vinden het belangrijk om iemand te hebben waarop ze kunnen terugvallen. Daarvoor is een kort linkje met de begeleider nodig. Het gebruik van rolmodellen en ervaringsdeskundigen in de begeleiding werd vaak geopperd als mogelijkheid.

Overigens speelt de begeleiding ook een belangrijke rol in het *motiveren* van de jongeren. Wanneer de werkwijze van de begeleiding goed aansluit op de wensen en verwachtingen van de jongeren, motiveert dit de jongeren om hun best te doen.

Kwantiteit. De jongeren en professionals gaven aan dat de duur en intensiteit van de MEt volgens hen invloed zal hebben op het leereffect. Echter, vanwege de participatieve aard van de MEt gaven vijf jongeren aan dat de kwantiteit van de MEt gebaseerd moet zijn op de individuele wensen van de jongeren. Wel werd minstens een aantal maanden tot een half jaar een MEt lopen het meest aangegeven als mogelijkheid. Dit was volgens de jongeren genoeg tijd om te wennen aan en te leren van een bepaalde ervaring. Een langere periode zou de verplichting te groot kunnen maken.

Overig. Jongeren gaven aan zich zorgen te maken over de hoeveel *tijd* dat de MEt zou kosten en of zij de MEt zouden kunnen combineren met school, werk en sport. Indien dit niet kan, gaven ze aan dat de MEt het minst prioriteit heeft. Overigens is de *match* met de organisatie waar de jongeren hun MEt kunnen lopen volgens de participanten van belang.

Hoe kan de MEt een positieve ontwikkeling bevorderen bij kwetsbare jongeren?

Zowel de professionals als jongeren hebben aangegeven dat de MEt een positieve invloed kan hebben op kwetsbare jongeren. Zij zien de MEt als een kans voor kwetsbare jongeren om hun leven op te bouwen door middel van de verschillende aangeboden ontwikkelingsmogelijkheden. Deze ontwikkelingsmogelijkheden, kansen voor *betrokkenheid en participatie*, *competentie-ontwikkeling*, *sociaal netwerk* en *constructieve tijdsbesteding* worden hieronder nader besproken.

Betrokkenheid en participatie. Hoofdzakelijk gaven de jongeren en professionals aan dat kwetsbare jongeren normaliter niet genoeg kansen krijgen om te verwezenlijken wat ze willen doen. Ze missen kansen voor betrokkenheid en participatie. Zo gaven vier jongeren aan zich wel maatschappelijk

te willen inzetten, maar doorgaans niet te weten hoe of het niet te durven doen op eigen initiatief. Daarnaast gaven vijf jongeren aan dat kwetsbare jongeren vanuit de samenleving te weinig kansen krijgen om zich te ontwikkelen. Derhalve is volgens beide groepen de MEt een laagdrempelige manier voor kwetsbare jongeren om opties en wensen te exploreren, en zo een actieve bijdrage te leveren aan zaken die voor hen belangrijk zijn.

Competentie-ontwikkeling. De MEt biedt volgens de jongeren en professionals de kans om competenties te ontwikkelen door de interactie met verschillende jongeren en volwassenen, en de opgedane werkervaring in een gebied naar keuze. Volgens hen kan competentieontwikkeling toekomstperspectief bieden bij schooluitval of in kansarme omgevingen. Deze competenties kunnen namelijk bijdragen aan carrièremogelijkheden, ter illustratie een citaat van professional 4: *“[...] veel kwetsbare jongeren zijn van school af, omdat het niet iets voor hen is of omdat het niet lukt. Daardoor komen ze nergens aan een baan want ze hebben geen diploma. Dan is dit een manier waarop je dus wel ervaring op kunt doen in iets wat jij vet vindt. [...] Dus ik denk dat het heel interessant is juist voor deze doelgroep”*. Ook gaven de participanten aan dat kwetsbare jongeren door de MEt reële werkervaringen kunnen opdoen en zodoende beter voorbereid kunnen zijn voor de overgang van de adolescentie naar het volwassen leven, ter toelichting een citaat van jongere 4: *“[...] goed voorbereid zijn voor de maatschappij. Want laten we nou eerlijk wezen, toen wij 18 werden, wisten wij bij god niet wat wij moesten doen, we kregen gewoon rekeningen voor onze neus en 2-3 jaar later zat je bij Bakker Bart je schuld af te betalen”*. Tenslotte gaven meerdere jongeren aan sociale en gedragsmatige competenties te ontwikkelen, zoals vaardigheden om interpersoonlijke problemen op te lossen en verbale communicatie. Jongere 5 zegt hier het volgende over: *“Goed vergaderen, dingen leren regelen, plannen. Ook om inzicht te krijgen vanuit andere mensen van jij vindt dat, ik vind het zo en waarom dan? Om elkaar te leren begrijpen. En zelfreflectie denk ik ook wel, wat leer je nou eigenlijk? Argumenteren, dingen opzoeken... ik heb al inmiddels best veel geleerd”*.

Sociaal netwerk. Volgens meerdere jongeren biedt de MEt de kans om een sociaal netwerk op te bouwen door de interactie met verschillende jongeren en volwassenen. De meeste jongeren gaven aan dat de steun die jongeren hieruit kunnen halen cruciaal is. Het volgende citaat van jongere 6 licht dit toe: *“De jongeren die een heel zwaar leven hebben, daarvoor moet je eigenlijk zorgen dat ze niet in een isolement raken, want dan krijg je depressies enzovoort. Het is goed om ervoor te zorgen dat een jongere een sociaal leven heeft en dat die mensen heeft waarbij die terecht kan”*. De jongeren gaven aan met een (groter) sociaal netwerk en steun een positiever zelfbeeld en meer zelfvertrouwen te ervaren. De steun motiveert jongeren om hun best te doen. Tevens gaven zij aan dat een divers netwerk ook kan inspireren op verschillende gebieden, zoals carrièreperspectieven.

Constructieve tijdsbesteding. Bovendien zorgt de MEt voor constructieve tijdsbesteding volgens de jongeren en professionals. In combinatie met positieve relaties met leeftijdsgenoten en volwassenen kan het veel betekenen voor de jongeren. Zo blijven de kwetsbare jongeren in een goed ritme, leren ze dat ze wél iets kunnen betekenen voor anderen en verbetert de MEt hun zelfbeeld. Een

voorbeeld van jongere 3: “Ik zie het zoals een jongere, die in een heftig gezin woont, bijvoorbeeld een jongere wiens vader alcoholist is en moeder aan de drugs zit. En die jongere moet wel iets van zijn leven maken. Dan is de MEt een heel goed ding eigenlijk. Want daardoor kan de jongere zich focussen op de toekomst”.

Conclusie en Discussie

In deze studie is aan de hand van 11 interviews met betrokkenen van de proeftuin MEt onderzocht hoe de MDt vormgegeven kan worden om een positieve ontwikkeling onder kwetsbare jongeren te bevorderen. De bevindingen dragen bij aan een beter begrip van de MEt als nieuw kader voor vrijwilligerswerk. Tevens de factoren die van belang zijn voor de vormgeving van de MEt en de ontwikkelingsmogelijkheden die de MEt biedt voor een positieve ontwikkeling onder kwetsbare jongeren.

Waarin onderscheidt een MEt zich van andere vergelijkbare vormen van vrijwilligerswerk?

Het doel van de MEt is een positieve ontwikkeling bij kwetsbare jongeren realiseren door ze maatschappelijk te laten participeren. Hierin onderscheidt de MEt zich van de MDt (Rijksoverheid, 2018), en andere vergelijkbare vormen van vrijwilligerswerk zoals de *maatschappelijke stage* (Bekkers et al., 2010) en *community service* (Kuperminc et al., 2001), die in het teken van maatschappelijke belangen staan. Daarbij is de participatieve aanpak van de MEt vernieuwend door de mate van vrijheid die jongeren krijgen om hun traject naar wens vorm te geven. Zo kunnen zij ontdekken wat zij zelf willen.

Doordat de regie bij de jongeren ligt, zijn de ontwikkeling en vastgestelde doelen van de jongeren prioriteit. Deze vrijheid draagt bij aan de *personal agency* (Scales et al., 2006) en *empowerment* van de jongeren, waarbij beoefenaars van een interventie gebruik maken van de capaciteiten, competenties en middelen van jongeren (Munford & Sanders, 2015; Ungar et al., 2013). Naast *empowerment* en *participatie* besteedt de participatieve aanpak van de MEt ook aandacht aan *positieve relaties* en *positieve begeleiding*. Al met al sluiten deze onderdelen van de aanpak aan op fundamentele bouwstenen van de PYD-benadering: het versterken van de kracht van jongeren, mogelijkheden bieden voor positieve constructieve interacties, en het creëren van een betrokken en ondersteunende context (Lerner et al., 2005; Sanders et al., 2015).

Opmerkelijk waren de inzichten over de risico's waarmee deze mate van vrijheid gepaard kan gaan. Niet alleen kan de uitdaging te groot worden voor jongeren, de jongeren kunnen ook druk ervaren vanuit de samenleving om te moeten voldoen aan standaarddoelen en denkbeelden omtrent vrijwilligerswerk. Met name het denkbeeld dat vrijwilligerswerk als doel “goed doen” voor een ander heeft, kan jongeren belemmeren om te ontdekken wat zij zelf willen. Volgens de bevindingen ervaren kwetsbare jongeren deze druk vanwege hun bewijsdrang. Een verklaring hiervoor kan de behoefte van kwetsbare jongeren zijn aan erkenning en waardering (Iwasaki et al., 2014).

Welke factoren kunnen bijdragen aan een positieve ontwikkeling voor kwetsbare jongeren?

Er zijn noodzakelijke factoren (*motivatie, reflectie, begeleiding* en *kwantiteit*) en aanvullende factoren (*tijd* en *de match* met de organisatie) uit de bevindingen naar voren gekomen.

Conform de verwachting moet *intrinsieke motivatie* aanwezig zijn om een positieve ontwikkeling te bewerkstelligen, daar intrinsieke motivatie resulteert in de meest wenselijke uitkomsten zoals doorzettingsvermogen en hoge prestatie kwaliteit (Baarda et al., 2004), en verwezenlijking van doelen (Sheldon & Elliot, 1998). Volgens de bevindingen kan intrinsieke motivatie getriggerd worden door iemand in het eigen netwerk die verstand heeft van de wensen en verwachtingen van de jongere. *Extrinsieke motivatie* speelt niettemin ook een grote rol. Waardering en een vrijwilligersvergoeding zijn voor veel jongeren belangrijk. Echter zouden volgens de bevindingen veel kwetsbare jongeren niet gemotiveerd zijn om aan de MEt mee te doen, omdat dit voor hen niet genoeg oplevert. Een verklaring hiervoor is het belang van geld en status bij sommige groepen kwetsbare jongeren, zoals werklozen en daklozen (Baron, 2006).

Naar verwachting is *reflectie* cruciaal voor het leerproces, vanwege de koppeling die daarmee gemaakt wordt tussen kennis en praktijk. Zo kan de MEt-ervaring vertaald worden naar voordelen in de ontwikkeling (Kuperminc et al., 2001; Ogden & Claus 2006). De jongeren gaven aan reflectie belangrijk te vinden, omdat ze dan het nut en belang van hun traject inzien. Het meest wenselijk was frequente reflectie in dialoogvorm met de begeleider.

Tevens is conform de verwachting specifieke kennis en vaardigheden nodig in de *begeleiding* om een positieve ontwikkeling te bewerkstelligen. Vernieuwend is de specifieke rol van de begeleiding wegens de participatieve aanpak bij de doelgroep. De begeleiding speelt een doorslaggevende rol door te *vertrouwen* in het kunnen van de jongere. Zo onderkent de begeleiding dat kwetsbare jongeren meer zijn dan de uitdagingen waarvoor zij staan en dat zij over capaciteiten, competenties en veerkracht beschikken die kunnen worden gebruikt voor een positief effect op hun ontwikkeling (Munford & Sanders, 2015). Zodoende ondersteunen ze ook de wensen en doelen van de jongere. Het is aan de begeleiding om niet te interveniëren in het leerproces van de jongere of om te voorkomen dat de uitdaging voor de jongere te groot wordt. Volgens de bevindingen blijkt daarin van belang te zijn *ervaring* in werken met de doelgroep en een participatieve benadering. Ook is maatwerk nodig door de diversiteit van de problematiek, wensen en verwachtingen van kwetsbare jongeren (Walz et al., 2011).

Overigens is naar verwachting *kwantiteit* een factor die volgens de bevindingen bepalend is voor de grootte van het positieve effect op de ontwikkeling (Billig, 2009; Hecht, 2003; Van Goethem et al., 2014). De duur en intensiteit moeten volgens de bevindingen echter wel overeenkomen met de wensen van kwetsbare jongeren om te voorkomen dat de verplichting te groot wordt.

Aanvullende factoren voor de vormgeving zijn de *tijd* en *de match* met de organisatie. Een risico kan een gebrek aan *tijd* zijn, wanneer de MEt niet gecombineerd kan worden met school, werk, sport. Indien dit niet kan heeft de MEt het minst prioriteit. Tevens werd de *match* met de organisatie benoemd als een factor die invloed kan hebben op de ervaring.

Hoe kan de MEt een positieve ontwikkeling bevorderen bij kwetsbare jongeren?

De MEt kan een positieve bijdrage leveren op de ontwikkeling van kwetsbare jongeren door de verschillende ontwikkelingsmogelijkheden die deze aanbiedt. Dit zijn de kansen voor *betrokkenheid en participatie*, *competentie ontwikkeling*, *sociaal netwerk*, en *constructieve tijdsbesteding*. Naar verwachting zijn dit effectieve componenten van de PYD-benadering (Catalano et al., 2004).

Door de *betrokkenheid en participatie* die de MEt aanbiedt kunnen kwetsbare jongeren op een laagdrempelige manier hun wensen en opties exploreren. Dit is met name belangrijk voor de doelgroep omdat zij te weinig kansen krijgen om te verwezenlijken wat ze willen doen. Tevens kunnen de jongeren *competenties ontwikkelen* door zinvolle activiteiten en interacties met andere jongeren en volwassenen. Dit draagt bij aan carrièremogelijkheden, voorbereiding voor het volwassen leven en de algehele ontwikkeling. Het *sociale netwerk* dat de jongeren door de MEt kunnen opbouwen is volgens meerdere jongeren cruciaal voor de doelgroep. De doelgroep heeft behoefte aan positieve relaties en steun. Dit geeft een positiever zelfbeeld en motiveert jongeren tevens ook om hun best te doen (Ryan & Deci, 2000). Overigens zorgt de MEt voor *constructieve tijdsbesteding* die bevorderlijk is om in een ritme te blijven, waarbij de jongeren leren dat ze iets kunnen betekenen voor anderen en waardoor hun zelfbeeld verbetert (Larson, 2000). Hierbij is het van belang dat de mate waarin jongeren hun inspanningen als betekenisvol beschouwen de bijdrage bepaalt van de maatschappelijke participatie aan hun ontwikkeling (Maton, 1990).

Sterktes en limitaties

Een sterk punt van het onderzoek is de maatschappelijke relevantie. Dit biedt inzichten en aanknopingspunten voor de ontwikkeling van beleid, daar de vormgeving van de MDt nog in ontwikkeling is. De meerwaarde van deze studie zit hierin de kwetsbare jongeren zelf aan het woord te laten over hun specifieke wensen en behoeften met betrekking tot de MEt. Tevens is naar voren gekomen met welke factoren rekening gehouden moet worden en waartoe de ervaring kan resulteren.

Een limitatie van het huidige onderzoek is de beperkte omvang en representativiteit van de steekproef. Daardoor is de generaliseerbaarheid laag en horen de conclusies met zorgvuldigheid gebruikt te worden in andere kaders voor vrijwilligerswerk met kwetsbare jongeren. Van de 21 kwetsbare jongeren die zijn benaderd hebben zeven jongeren meegedaan. Hiervan waren drie jongeren ervaringsdeskundigen, die het gewend zijn zich participatief in te zetten. Dit kan de generaliseerbaarheid verminderen. Tegelijkertijd konden ze hun ervaringsdeskundigheid goed inzetten bij de interviews, door ontwikkelde competenties zoals vermogen tot reflectie, analyse, inleven en communicatieve vaardigheden. Daarbij ondervonden de geïnterviewde jongeren problemen op verschillende domeinen, wat de representativiteit van de resultaten ten goede komt. Ook was een limitatie dat de proeftuin MEt zich nog in de startfase bevond tijdens het onderzoek, waardoor sommige resultaten gebaseerd zijn op toekomstverwachtingen in plaats van op ervaring.

Aanbevelingen

Allereerst is het belangrijk om te investeren in de begeleiding die gegeven wordt aan de jongeren, omdat een participatieve aanpak in combinatie met deze doelgroep vraagt om specifieke

kennis, vaardigheden en ervaring van de begeleiders. Dit is cruciaal, zodat er niet geïntervenieerd wordt in het leerproces van de jongeren, maar ook de uitdaging niet te groot wordt voor de jongeren. Tevens heeft de begeleiding een belangrijke rol in de ondersteuning van jongeren in hun streven naar hun eigen doelen, zodat ze niet beïnvloed raken door de denkbeelden vanuit de samenleving. Ten tweede is het van belang om maatwerk te bieden. Iedere jongere is verschillend en heeft andere wensen en verwachtingen. Dit moet mét de jongere besproken worden. Ten derde is het raadzaam om de jongere frequent te laten reflecteren met de begeleider. Niet alleen maakt dit het nut en belang van het traject voor de jongere duidelijk, maar ook wordt zo een koppeling gemaakt tussen de opgedane ervaring naar blijvende voordelen in de ontwikkeling. Ten vierde, wanneer men kwetsbare jongeren wil motiveren, wordt aangeraden om gebruik te maken van het netwerk van de jongere. Zij weten de intrinsieke motivatie van jongeren te triggeren, indien die aanwezig is. Tevens vertrouwen jongeren erop dat mensen uit hun eigen netwerk inzien wat voor hen belangrijk is. Overigens wordt aanbevolen om met de kwantiteit van het traject rekening te houden met de wensen van de jongeren, zodat de verplichting niet te groot wordt en leidt tot uitval.

Vervolgonderzoek

Meerdere studies tonen aan dat vrijwillige inzet positieve effecten heeft op de ontwikkeling (Van Goethem, 2013; Kuperminc et al., 2001), maar het bewijs hiervoor is niet sluitend (Van Goethem, 2014). Er is vaak een statistische correlatie gevonden, die niet per se op een causaal verband duidt (Borgonovi, 2008; Dolan et al., 2008; Kuperminc et al., 2001; Thoits & Hewitt, 2001). Daarom wordt er naar aanleiding van deze studie aangeraden om onderzoek te doen naar de factoren en onderliggende mechanismen die mogelijk een positieve ontwikkeling bewerkstelligen in de specifieke context van de MDt.

Daarnaast wordt aangeraden om aan het einde van de proeftuin MEt de uitkomsten te evalueren en een vergelijkend onderzoek op te stellen om na te gaan in hoeverre de uitkomsten van deze studie aan het begin van de MEt overeenkomen met de eindresultaten.

Overigens is de *match* met de organisatie als aanvullende factor naar voren gekomen in het onderzoek. Hier is echter weinig informatie over gegeven. In vervolgonderzoek wordt aangeraden om deze factor en de mogelijke effecten mee te nemen.

Referentielijst

- Baarda, D. B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Goede, M. P. M., Peters, V. A. M., & van der Velden, T. M. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.
- Baard, P. P., Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2004). Intrinsic need satisfaction: A motivational basis of performance and well-being in two work settings 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 34(10), 2045-2068. doi:10.1111/j.1559-1816.2004.tb02690.x
- Baron, S. W. (2006). Street youth, strain theory, and crime. *Journal of Criminal Justice*, 34(2), 209-223. doi:10.1016/j.jcrimjus.2006.01.001
- Bekkers, R. H. F. P., Spenkelink, S., Ooms, M., & Immerzeel, T. (2010). Maatschappelijke Stage en Burgerschap: Rapportage Schooljaar 2008/2009. Geraadpleegd van <https://www.narcis.nl/publication/RecordID/oai:research.vu.nl:publications%2F4eb9e0e9-cf87-4e1e-9d24-ebb419b88cb0>
- Bekkers, R. (2004). Nee heb je, ja kun je krijgen. In B. G. M. Völker (red.), *Burgers in de buurt* (pp. 153-174). Amsterdam University Press.
- Benson, P. L., Scales, P. C., Hamilton, S. F., & Sesma, A. (2006). Positive youth development: Theory, research and applications. *Handbook of Childhood Psychology*. 895-933. doi:10.1002/9780470147658.chpsy0116
- Bidee, J., Vantilborgh, T., Pepermans, R., Huybrechts, G., Willems, J., Jegers, M., & Hofmans, J. (2013). Autonomous motivation stimulates volunteers' work effort: A Self-Determination Theory approach to volunteerism. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 24(1), 32-47. doi:10.1007/s11266-012-9269-x
- Billig, S. H. (2009). Does quality really matter? In B. E. Moely, S. H. Billig, & B. A. Holland (Eds.), *Creating our identities in service-learning and community engagement* (pp. 131-157). Greenwich, CT: Information Age.
- Billig, S. H., & Weah, W. (2008). K-12 service-learning standards for quality practice. In J. C. Kielsmeier, M. Neal, N. Schultz, & T. J. Leeper (Eds.), *Growing to greatness 2008: The state of service-learning project* (pp. 8-15). St. Paul, MN: National Youth Leadership Council.
- Boeije, H. (2010). *Analysis in qualitative research*. London: Saga.
- Borgonovi, F. (2008). Doing well by doing good. The relationship between formal volunteering and self-reported health and happiness. *Social science & medicine*, 66(11), 2321-2334. doi:10.1016/j.socscimed.2008.01.011
- Case, S. (2006). Young people 'at risk' of what? Challenging risk-focused early intervention as crime prevention. *Youth Justice*, 6(3), 171-179. doi:10.1177/1473225406069491
- Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. A., Lonczak, H. S., & Hawkins, J. D. (2004). Positive

- youth development in the United States: Research findings on evaluations of positive youth development programs. *The annals of the American academy of political and social science*, 591(1), 98-124. doi: 10.1177/0002716203260102
- Celio, C. I., Durlak, J., & Dymnicki, A. (2011). A meta-analysis of the impact of service-learning on students. *Journal of Experiential Education*, 34(2), 164-181.
doi:10.1177/105382591103400205
- Conway, J. M., Amel, E. L., & Gerwien, D. P. (2009). Teaching and learning in the social context: A meta-analysis of service-learning's effects on academic, personal, social, and citizenship outcomes. *Teaching of Psychology*, 36, 233–245. doi:10.1080/00986280903172969
- Dolan, P., Peasgood, T., & White, M. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*. 29(1), 94-122. doi/10.1016/j.joep.2007.09.001
- Dudevszky, S., & Witte, T. (2017). Participatie en inclusie van jongeren met psychische kwetsbaarheid. *Jeugdbeleid*, 99-104. doi:10.1007/s12451-017-0145-y
- Duncan, B. L., & Miller, S. D. (2000). *The heroic client: Doing client-directed, outcome-informed therapy*. Jossey-Bass.
- Eccles, J. S., Barber, B. L., Stone, M., & Hunt, J. (2003). Extracurricular activities and adolescent development. *Journal of social issues*, 59(4), 865-889. doi:10.1046/j.0022-4537.2003.00095.x
- Eyler, J. (2002). Reflection: linking service and learning. Linking students and communities. *Journal of Social Issues*, 58(3), 517-534. doi: 10.1111/1540-4560.00274
- Haivas, S., Hofmans, J., & Pepermans, R. (2012). Self-Determination Theory as a framework for exploring the impact of the organizational context on volunteer motivation: A study of romanian volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(6), 1195-1214.
doi:10.1177/0899764011433041
- Harris, A., Wyn, J., & Younes, S. (2010). Beyond apathetic or activist youth: 'Ordinary' young people and contemporary forms of participation. *Young*, 18(1), 9-32.
doi:10.1177/110330880901800103
- Hart, D., Matsuba, K., & Atkins, R. (2014). Civic engagement and child and adolescent well-being. *Handbook of Child Well-Being: Theories, Methods and Policies in Global Perspective*, 957-975. doi:10.1007/978-90-481-9063-8_33
- Hecht, D. (2003). The missing link. Exploring the context of learning in service-learning. In S. H. Billig & J. Eyler(Eds.), *Deconstructing service-learning. Research exploring context, participation, and impacts* (pp. 25–49). Greenwich, CT: Information Age.
- Heinze, H. J. (2013). Beyond a bed: Support for positive development for youth residing in emergency shelters. *Children and Youth Services Review*, 35(2), 278-286.
doi:10.1016/2012.10.018

- Iwasaki, Y., Springett, J., Dashora, P., McLaughlin, A. M., McHugh, T. L., & Youth 4 YEG Team. (2014). Youth-guided youth engagement: Participatory action research (PAR) with high-risk, marginalized youth. *Child & youth services, 35*(4), 316-342. doi:10.1080/0145935X.2014.962132
- Karl, K. A., J. V. Peluchette en L.M. Hall (2008). Give them something to smile about: A marketing strategy for recruiting and retaining volunteers. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing, 20*(1), 71–96. doi:10.1080/10495140802165360
- Kelley, H. M., Cunningham, T., & Branscome, J. (2015). Reflective journaling with at-risk students. *Vistas Online, 9*. Geraadpleegd van <https://www.counseling.org/docs/default-source/vistas/reflective-journaling-with-at-risk-students.pdf?sfvrsn=8>
- Kuperminc, G. P., Holditch, P. T., & Allen, J. P. (2001). Volunteering and community service in adolescence. *Adolescent medicine-Philadelphia, 12*(3), 445-458. Geraadpleegd van <http://people.virginia.edu/~psykliff/pubs/publications/kupermic%20holditch%20allen%202001%20300.pdf>
- Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development. *American psychologist, 55*(1), 170. doi:10.1037//0003-066X,55.1.170
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J. B., Theokas, C., Phelps, E., Gestsdottir, S., ... & Smith, L.M. (2005). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth-grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H study of positive youth development. *The Journal of Early Adolescence, 25*(1), 17-71. doi:10.1177/0272431604272461
- Masten, A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child Development, 85*(1), 6-20. doi:10.1111/cdev.12205
- Maton, K. I. (1990). Meaningful involvement in instrumental activity and well-being: Studies of older adolescents and at risk urban teen-agers. *American Journal of Community Psychology, 18*(2), 297-320. doi:10.1007/BF00931306
- Mechanic, D., & Tanner, J. (2007). Vulnerable people, groups, and populations: societal view. *Health Affairs, 26*(5), 1220-1230. doi:/10.1377/hlthaff.26.5.1220
- Meijs, L. (2010). *Reinventing strategic philanthropy: The sustainable organization of voluntary action for impact*. Inaugural Address. Rotterdam: Erasmus Research Institute of Management.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken (2013). De Doe-democratie. Kabinetsnota ter stimulering van een vitale samenleving. Den Haag: BZK. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2013/07/09/kabinetsnota-doe-democratie>
- Munford, R., & Sanders, J. (2016). Understanding service engagement: Young people's experience of service use. *Journal of Social Work, 16*(3), 283-302. doi:10.1177/1468017315569676
- Novak, J. M., Markey, V., & Allen, M. (2007). Evaluating cognitive outcomes of service learning in

- higher education: A meta-analysis. *Communication Research Reports*, 24(2), 149-157.
doi:10.1080/08824090701304881
- Ogden, C., & Claus, J. (2006). Reflection as a natural element of service: Service learning for youth empowerment. *Equity and excellence in education*, 30(1), 72-80.
doi:10.1080/1066568970300110
- Oldenhuis, H., Holwerda, A., Polstra, L. & Brouwer, S. (2016). Jongeren met beperkingen en arbeidsvermogen op de arbeidsmarkt. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 94(3), 110-116. doi:10.1007/s12508-016-0041-2
- Rijksoverheid. (2018). 13 000 jongeren na de zomer aan de slag binnen de maatschappelijke diensttijd. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2018/07/26/13.000-jongeren-na-de-zomer-aan-slag-binnen-maatschappelijke-diensttijd>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
doi:10.1037/0003-066x.55.1.68
- Roth, J., Brooks-Gunn, J., Murray, L., & Foster, W. (1998). Promoting healthy adolescents: Synthesis of youth development program evaluations. *Journal of Research on Adolescence*, 8 (4), 423-459. doi:10.1207/s15327795jra0804_2
- Sanders, J., Munford, R., Thimasarn-Anwar, T., Liebenberg, L. & Ungar, M. (2015). The role of positive youth development practices in building resilience and enhancing wellbeing for at-risk youth. *Child Abuse & Neglect*, 42, 40-53. doi:10.1016/j.chiabu.2015.02.006
- Scales, P. C., Benson, P. L., & Mannes, M. (2006). The contribution to adolescent well-being made by nonfamily adults: An examination of developmental assets as contexts and processes. *Journal of Community Psychology*, 34(4), 401-413. doi:10.1002/jcop.20106
- Schofield, G., & Beek, M. (2009). Growing up in foster care: providing a secure base through adolescence. *Child & Family Social Work*, 14(3), 255-266. doi:10.1111/j.1365-2206.2008.00592.x
- Sheldon, K. M., & Elliot, A. J. (1998, 05). Not all personal goals are personal: Comparing autonomous and controlled reasons for goals as predictors of effort and attainment. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(5), 546-557. doi:10.1177/0146167298245010
- Steinke, P., Fitch, P., Johnson, C., & Waldstein, F. (2002). An interdisciplinary study of service learning outcomes. In A. Furco & S. H. Billing (Eds.), *Advances in service learning research*, (Vol. 2, pp. 103–122). Greenwich, CT: Information Age.
- Stichting Alexander. (2018). *Plan van aanpak: Jongeren maatschappelijk waardig en vaardig*.
- Tannenbaum, S. C., & Berrett, R. D. (2005). Relevance of service-learning in college courses. *Academic Exchange Quarterly*, 9(1), 197-202. Geraadpleegd van <http://www.rapidintellect.com/AEQweb/5jul2922w5.htm>
- Thoits, P. A., & Hewitt, L. N. (2001). Volunteer work and well-being. *Journal of health and social*

- behavior*, 42(2), 115-131. doi:10.2307/3090173
- Ungar, M., Liebenberg, L., Dudding, P., Armstrong, M., & Van de Vijver, F. J. (2013). Patterns of service use, individual and contextual risk factors, and resilience among adolescents using multiple psychosocial services. *Child abuse & neglect*, 37(2-3), 150-159. doi:10.1016/j.chiabu.2012.05.007
- Van den Broek, A., Kleijnen, E., & Bot, S. (2012). Kwetsbare gezinnen in Nederland. In: *Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, Ontzorgen en normaliseren: Naar een sterke eerstelijns jeugd- en gezinszorg*. Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling. Geraadpleegd van <https://www.ggdghorkennisnet.nl/thema/integrale-jgz/publicaties/publicatie/4371-ontzorgen-en-normaliseren-naar-een-sterke-eerstelijns-jeugd-en-gezinszorg>
- Van Goethem, A. A. J., Van Hoof, A., Orobio de Castro, B., Van Aken, M., & Hart, D. (2014). The role of reflection in the effects of community service on adolescent development: A meta-analysis. *Child development*, 85(6), 2114-2130. doi:10.1111/cdev.12274
- Van Goethem, A. A. J. (2014). *Me, myself, and my community. Antecedents, processes, and effects of Adolescent Volunteering* (Doctoral dissertation).
- Walz, G., M. van Ommeren, N. Stroeker, J. Bokdam, L. Bourdrez, D. (2011). *Handreiking interventies kwetsbare jongeren*. Eindrapport, Leiden: Research voor beleid en Utrecht: NJI in opdracht van Ministerie van VWS.
- ZonMW (2018). Over het programma Maatschappelijke Diensttijd. Geraadpleegd van <https://www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/jeugd/programmas/programma-detail/actieprogramma-maatschappelijke-diensttijd/>

Bijlage 1. Topiclijst jongeren

Introductie

- Voorstellen
- Korte beschrijving over onderzoek
- Waarborgen anonimiteit
- Toestemming geluidsopname vragen
- Duur interview
- Vragen of opmerkingen

Persoonsgegevens

- Sekse, leeftijd en werk/opleiding

Eerder ervaringen

- Heb je ervaring met je inzetten voor de maatschappij?

Indien het antwoord ja is:

- Waarom heb je dit gedaan?
- Hoe heb je dit ervaren/ervaar je dit?
- Wat was er positief aan deze ervaring?
- Wat was er negatief aan deze ervaring?

Indien het antwoord nee is:

- Zou je dat willen?
- Waarom wel/waarom niet?

Algemeen

- Wat is volgens jou een maatschappelijke diensttijd?
- Wat wil je ervaren?
- Wat wil je leren?
- Wat moet het opleveren?
- Wat zou de MEt kunnen bijdragen aan jouw persoonlijke ontwikkeling? (doorvragen)
- Wat zijn succesfactoren?
- Wat zijn belemmeringen?

Regie

- Hoe zie jij de MEt voor je als de regie hebt? Wat betekent dat voor jou?
- Hoeveel invloed zou je willen hebben op het regelen van/zoeken naar jouw maatschappelijke diensttijd?
- Hoeveel invloed zou je willen hebben op het proces?
- Hoe zelfstandig zou je willen zijn?

Motivatie

- Waarom heb je ervoor gekozen dit nu te doen?
- Hoe kunnen jongeren volgens jou gemotiveerd worden om aan de MEt mee te doen?

Kwantiteit

- Hoe zou jij de MEt willen invullen? De tijd, frequentie en omvang?

Begeleiding

- Hoe zie jij de ondersteuning voor je? Wie, wat, waar, wanneer?
- Wat voor begeleiding zou je willen?
- Eigenschappen en vaardigheden van de begeleider?
- De verhouding/relatie?
- Wat zijn beperkingen?

Reflectie

- Hoe denk je te leren van deze ervaring?

Achteraf

- Bedanken voor deelname
- Aangeven wat er met het onderzoek gedaan zal worden
- Wil je een terugkoppeling?
- Wil je op de hoogte blijven?

Bijlage 2. Topiclijst professionals

Introductie

- Voorstellen
- Korte beschrijving over onderzoek
- Waarborgen anonimiteit
- Toestemming geluidsopname vragen
- Duur interview
- Vragen of opmerkingen

Algemeen

- Wat is volgens jou een MEt?
- Wat kunnen jongeren ervaren?
- Wat kunnen jongeren leren?
- Wat kan het jongeren opleveren?
- Wat zou de MEt kunnen bijdragen aan de persoonlijke ontwikkeling van jongeren? Wat is hiervoor nodig? (doorvragen)
- Wat zijn succesfactoren?
- Wat zijn belemmeringen?

Regie

- Wat betekent het om eigen regie te hebben?
- Hoeveel invloed willen jongeren hebben op het regelen/zoeken naar hun MEt?
- Hoeveel invloed willen jongeren hebben op het proces?
- Hoe zelfstandig willen ze zijn?

Motivatie

- Waarom willen jongeren volgens jou aan de MEy meedoen?
- Hoe kunnen jongeren volgens jou gemotiveerd worden om aan de MEt mee te doen?

Kwantiteit

- Hoe zou jij de MEt willen invullen? De tijd, frequentie en omvang?

Begeleiding

- Hoe zie jij de ondersteuning voor je? Wie, wat, waar, wanneer?
- Wat voor begeleiding moet er gegeven worden?
- Eigenschappen en vaardigheden van de begeleider?
- De verhouding/relatie?
- Wat zijn beperkingen?

Reflectie

- Hoe kan je in de gaten houden wat er is/wordt geleerd?

Achteraf

- Bedanken voor deelname
- Aangeven wat er met het onderzoek gedaan zal worden
- Wil je een terugkoppeling?
- Wil je op de hoogte blijven?